

DẪN NHẬP VÀO PHÚC ÂM LUCA

(Chuyển ngữ từ William Barclay, *The Daily Study Bible, The Gospel of LUKE*, St Andrew Press 1994, tr.1-6)

CUỐN SÁCH DỄ THƯƠNG VÀ TÁC GIẢ CỦA NÓ

Phúc âm theo Thánh Luca được gọi là cuốn sách dễ thương nhất trên thế giới. Có một giai thoại nói rằng Luca là một họa sĩ nhà nghề; ngay cả bức tranh Đức Maria treo trong một nhà thờ chính tòa ở Tây Ban Nha ngày nay được cho là của ông. Giai thoại này nói lên một điều là ông có một con mắt nhìn sự vật thật sống động. Có thể nói mà không sợ lầm lẫn rằng cuốn phúc âm thứ ba là cuốn sách viết về cuộc đời Đức Kitô hay nhất từ trước đến giờ. Truyền thống tin rằng Luca là tác giả và chúng ta không cần nghi ngại để đồng ý với sự tin tưởng đó. Trong thời cổ thường người ta gắn tên những người nổi tiếng cho những cuốn sách và không ai nghĩ làm như vậy là sai. Nhưng Luca không bao giờ là một người nổi tiếng trong giáo hội sơ khai. Nếu ông không viết cuốn phúc âm này thì sẽ không ai gắn tên ông vào nó cả.

Luca là một người dân ngoại; và ông có một đặc tính riêng biệt vì là tác giả Tân Ước duy nhất không phải là người Dothái. Ông làm nghề thầy thuốc (Côlôxê 4:14) và có lẽ vì vậy ông có lòng thương cảm rộng lớn. Người ta nói rằng mục tử nhìn điếm tốt nhất của con người; luật sư nhìn điếm xấu nhất của họ; và bác sĩ nhìn con người như họ là. Luca nhìn vào con người và thương tất cả.

Cuốn sách được viết cho một người tên Thêôphilô. Ông này được gọi là đáng kính (most excellent) và danh xưng này thường được dùng để gọi những chức sắc cao cấp của chính quyền Roma. Không nghi ngờ gì Luca viết cuốn sách để kể cho người mong muốn nghe nhiều hơn về Chúa Giêsu; và ông đã thành công trong việc vẽ một bức hình mà nó giúp cho trái tim Thêôphilô cảm thấy gần gũi hơn với Chúa Giêsu Đáng mà ông đã được nghe nói đến.

BIỂU TƯỢNG CỦA CÁC PHÚC ÂM

Mỗi cuốn phúc âm đều được viết dưới những quan điểm riêng biệt. Thông thường hình của các tác giả phúc âm được gắn trên những cửa sổ kính màu (stained glass windows); và thông thường mỗi bức hình có kèm theo một biểu tượng. Những biểu tượng này rất đa dạng nhưng một trong những loại phổ thông được dùng như sau:

Biểu tượng của Máccô là con người. Máccô là phúc âm đơn giản và chân thật nhất trong các phúc âm. Người ta cho rằng đặc tính của nó là chủ nghĩa hiện thực (realism). Nó gần với một bản tường trình (a report) về cuộc đời của Chúa Giêsu nhất.

Biểu tượng của Máttêu là con sư tử. Máttêu là của một người Dothái viết cho những người Dothái và ông nhìn Chúa Giêsu là Đấng Messiah, con sư tử của bộ tộc Giuđa, người mà tất cả các ngôn sứ đã tiên báo.

Biểu tượng của Gioan là con chim đại bàng (eagle). Chim đại bàng bay cao hơn tất cả các con chim khác. Người ta nói rằng trong tất cả các thụ tạo chỉ có chim đại bàng có thể nhìn thẳng vào mặt trời. Gioan là phúc âm thần học; tư tưởng của nó bay cao hơn các cuốn phúc âm khác. Đó là cuốn phúc âm mà các triết gia có thể tìm thấy chủ đề để suy tư cả đời và chỉ có thể tìm được câu giải đáp ở cõi đời đời.

Biểu tượng của Luca là con bê (calf). Bê là con vật dùng làm lễ hiến tế; và Luca nhìn Chúa Giêsu như của lễ hiến tế thay cho toàn thế giới. Trên tất cả trong Luca các rào cản được tháo bỏ và Chúa Giêsu là người được sinh ra cho dân Dothái lẫn dân ngoại, cho thánh nhân lẫn cho tội nhân. Ngài là Đấng cứu độ của thế giới. Với ý tưởng chủ đạo đó trong đầu, bây giờ chúng ta hãy tìm hiểu về những đặc tính của cuốn phúc âm này.

SỰ THẬN TRỌNG CỦA MỘT SỨ GIẢ

Trước và trên hết, phúc âm Luca là một công trình được sáng tác rất cẩn trọng. Tiếng Hy Lạp của ông khá tốt. Bốn câu đầu hầu như là những câu văn Hy ngữ hay nhất trong Tân Ước. Trong đó ông tuyên bố rằng công trình của ông là sản phẩm của việc tra cứu cẩn trọng nhất. Các cơ hội của ông dồi dào và nguồn tài liệu của ông thật đầy đủ. Là bạn đồng hành tín cẩn của Phaolô ông phải biết tất cả những nhân vật quan trọng của giáo hội, và chắc chắn là ông đã bảo họ kể chuyện của họ cho ông nghe. Ông là bạn tù của Phaolô ở Caesarea hai năm. Trong những tháng ngày dài đằng đẵng ấy ông có mọi cơ hội để học và tra cứu và ông đã xử dụng các tài liệu đó thật tốt.

Một thí dụ về sự cẩn trọng của Luca là cách mà ông ghi ngày tháng về sự xuất hiện của Gioan Tẩy Giả. Sáu lần ông ghi cẩn thận các thời điểm. “Năm thứ mười lăm dưới triều hoàng đế Tibêriô (1), thời Phongxiô

Philatô làm tổng trấn miền Giuđê (2), Hêrôđê làm tiểu vương miền Galiê (3), người em là Philipê làm tiểu vương miền Iturê và Trakhônít (4), Lyxania làm tiểu vương miền Abilê (5), Khanan và Caipha làm thượng tế (6), có lời Chúa phán cùng con ông Dacaria là ông Gioan trong hoang địa” (3:1-2). Ở đây chúng ta thấy một người viết lách rất cẩn trọng và cố gắng viết thật chính xác chừng nào có thể.

PHÚC ÂM CHO DÂN NGOẠI

Rõ ràng Luca có mục đích chính là viết cho dân ngoại. Thêôphilô là người ngoại giáo, Luca cũng vậy, và trong phúc âm không có cái gì mà dân ngoại không thể lãnh hội hoặc không hiểu được. (a) Như chúng ta đã thấy, Luca bắt đầu ghi ngày tháng từ thời gian cai trị của hoàng đế Roma và quan toàn quyền Roma. Ngày tháng của Roma được viết trước tiên. (b) Không giống Mátthêu, ông không quan tâm đến việc nhìn cuộc đời Chúa Giêsu như là sự thực hiện trọn vẹn lời tiên báo của các ngôn sứ Dothái. (c) Ông hầu như không trích dẫn một câu Cựu Ước nào. (d) Ông có thói quen cho tiếng Hebrew một nghĩa tương đương trong tiếng Hy Lạp để người Hy Lạp có thể hiểu. Simon phái Canaana trở thành Simon Quá Khích (đọc Luca 6:15 và Mátthêu 10:4). Calvary không được gọi bằng tên Hebrew là Golgotha, nhưng bằng tên Hy Lạp Kranion. Cả hai cùng có nghĩa là đồi sọ. Ông không bao giờ dùng danh xưng Dothái Rabbi của Chúa Giêsu nhưng luôn luôn dùng chữ Hy Lạp có nghĩa là Sư phụ (Master). Khi ông truy nguồn gốc của Chúa Giêsu, ông không truy đến Abraham, là tổ phụ của dân Dothái như Mátthêu, mà truy đến tận Adam, là tổ phụ của nhân loại. (Đọc Mátthêu 1:2 và Luca 3:38).

Chính vì thế Luca là sách phúc âm dễ đọc nhất trong tất cả các phúc âm. Ông không viết chỉ cho dân Dothái, nhưng cho những người giống như chúng ta bây giờ.

PHÚC ÂM CỦA CẦU NGUYỆN

Phúc âm Luca đặc biệt là phúc âm của cầu nguyện. Luca trình bày cho chúng ta Chúa Giêsu cầu nguyện trong tất cả những lúc quan trọng của cuộc đời Ngài. Ngài cầu nguyện lúc chịu phép rửa (3:21); trước khi đặng độ với các người Biệt phái (5:16); trước khi chọn Nhóm Mười Hai (6:12); trước khi hỏi các môn đệ họ nghĩ Ngài là ai; trước khi tiên báo lần đầu về cái chết của Ngài (9:8); lúc Biến hình (9:29); và trên Thập giá (23:46). Chỉ có Luca kể về việc Chúa Giêsu cầu nguyện cho Phêrô trong giờ ông bị thử thách (22:32). Chỉ có ông kể dụ ngôn cầu nguyện của Người bạn lúc Nửa đêm (11:5-13) và người Thâm phán bất công (18:1-8). Đối với Luca cánh cửa không bao giờ đóng của cầu nguyện là một trong những điều quý giá nhất trên thế giới.

PHÚC ÂM CỦA PHỤ NỮ

Ở Palestine vị trí xã hội của phụ nữ thật thấp kém. Trong lời cầu nguyện buổi sáng của một người đàn ông Dothái ông ta cảm ơn Thiên Chúa đã không tạo ra ông là “người ngoại đạo, người nô lệ, hay phụ nữ”. Nhưng Luca dành cho người phụ nữ một chỗ thật đặc biệt. Câu chuyện giáng sinh được kể lại từ quan điểm của Đức Maria. Trong Luca chúng ta đọc được chuyện của Elizabeth, Anna, bà góa thành Nain, người phụ nữ xúc dầu chân Chúa tại nhà ông Simon người Biệt phái. Chính Luca làm sống động hình ảnh của Martha và Maria và Maria Magdalene. Có vẻ chắc là Luca là dân bản xứ Macedonia nơi phụ nữ có vị trí không bị hạn chế như những nơi khác; và có lẽ điều đó ảnh hưởng đến cái nhìn của ông về phụ nữ.

PHÚC ÂM CỦA CHÚC TỤNG

Trong Luca câu “ca ngợi Thiên Chúa” xuất hiện thường xuyên hơn tất cả những cuốn Tân Ước gộp lại. Lời ca ngợi này đạt đến đỉnh cao trong ba bài thánh ca tuyệt diệu mà giáo hội vẫn hát qua bao thế hệ - Kinh Ngợi Khen (Magnificat) (1:46-55); Kinh Chúc tụng (Benedictus) (1:68-79); Kinh An Bình Ra Đi (Nunc Dimittis) (2:29-32). Có một điểm sáng trong phúc âm Luca mà nó là điều đáng yêu, đó là như thể có ánh quang lấp lánh của trời chạm đến mọi sự vật của đất.

PHÚC ÂM PHỔ QUÁT

Nhưng đặc tính nổi bật nhất của Luca là nó là một cuốn phúc âm phổ quát. Tất cả mọi rào cản đều bị dỡ bỏ; Đức Giêsu Kitô là của tất cả mọi người không có sự phân biệt nào hết.

- (a) Nước Trời không đóng lại đối với Dân Samaria (9:51-56). Chỉ Luca kể dụ ngôn Người Samaria Nhân hậu (10:30-37). Người phong cùi có lòng biết ơn là một người Samaria (17:11-19). Gioan có thể ghi lại lời nói rằng người Dothái không có quan hệ với người Samaria (Gioan 4:9). Nhưng Luca từ chối đóng cánh cửa lại đối với bất cứ ai.

- (b) Luca cho thấy Chúa Giêsu công nhận những người ngoại giáo mà những người Dothái chính thống coi là không sạch. Ông cho chúng ta thấy Chúa Giêsu dùng bà góa thành Xarépta và Naaman người Xyri như một gương sáng (4:25-27). Viên đại đội trưởng Roma được khen ngợi về lòng tin mạnh mẽ của ông (7:9). Luca kể cho chúng ta lời đáng nhớ của Chúa Giêsu “*Thiên hạ sẽ từ đông tây nam bắc đến dự tiệc trong Nước Thiên Chúa*”.
- (c) Luca quan tâm cách đặc biệt đến người nghèo. Khi Đức Maria mang lễ tiền dâng cho việc thanh tẩy thì đó là lễ dâng của người nghèo (2:24). Khi Chúa Giêsu đưa ra những bằng chứng về sứ vụ của Ngài cho sứ giả của ông Gioan Tẩy Giả đình điểm của chúng có này là “*kẻ nghèo được nghe tin mừng*” (7:22). Chỉ có ông kể chuyện dụ ngôn Ông Phú Hộ và Người Nghèo khổ (16:19-31). Trong tường thuật của Luca về Mối Phúc Thật câu nói của Chúa Giêsu không giống như Matthêu (5:3) “*Phúc thay ai có tâm hồn nghèo khó*” nhưng đơn giản là “*Phúc cho anh em là những kẻ nghèo khó*” (6:20). Phúc âm Luca được gọi là “*phúc âm của những người thua thiệt*” (underdog). Trái tim ông dành cho những ai mà đời sống là một cuộc chiến đấu bất cân xứng.
- (d) Trên hết Luca cho thấy Chúa Giêsu là bạn của những người bị ruồng bỏ và người tội lỗi. Chỉ có ông kể chuyện người đàn bà xức dầu chân Chúa Giêsu và tắm chúng bằng nước mắt của bà rồi lấy tóc mình lau trong nhà ông Simon người Biệt phái (7:36-50); hay chuyện ông Gia Kêu người thu thuế cho ngoại bang (19:1-10); hay người Trộm Lành (23:43); và chỉ mình ông có câu chuyện bắt tử về đứa con hoang đáng và người cha nhân hậu (15:11-32). Khi Matthêu kể về việc Chúa Giêsu sai các môn đệ đi rao giảng, ông nói rằng Chúa Giêsu bảo họ đừng đi tới dân Samaria hay dân ngoại (Matthêu 10:5); Luca loại bỏ hết toàn bộ câu nói này. Tất cả bốn phúc âm đều trích dẫn Isaia chương 4 khi họ viết về sứ điệp của Gioan Tẩy Giả, “*Hãy dọn đường cho Chúa; hãy sửa đường của Chúa cho ngay thẳng*”; nhưng chỉ có Luca tiếp tục trích dẫn kết thúc khai hoàn của nó “*Rồi hết mọi người phàm sẽ thấy ơn cứu độ của Thiên Chúa*” (Isaia 40:3-5; Matthêu 3:3; Máccô 1:3; Gioan 1:23; Luca 3:4,6). Trong tất cả các tác giả phúc âm Luca là người nhìn thấy tình yêu của Thiên Chúa vô giới hạn.

CUỐN SÁCH ĐẸP

Khi chúng ta tìm hiểu cuốn sách này chúng ta cần nhìn lại những đặc tính trên. Một cách nào đó đối với tất cả các tác giả phúc âm có lẽ ta thích gặp Luca nhất, vì người y sĩ ngoại giáo này với tầm nhìn rộng lớn về tình yêu trải rộng vô biên của Thiên Chúa là người phải có một tâm hồn đáng yêu. Thi sĩ Faber viết các dòng sau đây,

*Sự bao la trong lòng thương xót của Chúa
Giống như sự bao la của biển khơi;
Sự tử tế trong đức công bình của Chúa,
Thì hơn cả tự do trong đời.*

*Vì tình yêu Thiên Chúa thì rộng hơn
Sự đo lường của trí óc con người;
Và tấm lòng của Vĩnh Cửu
Thì hơn hết mọi thứ tuyệt vời.*

Phúc âm Luca minh chứng rằng điều nói trên là có thật.

Nguyên tác của các câu thơ trên:

*There's a wideness in God's mercy,
Like the wideness of the sea;
There's a kindness in his justice,
Which is more than liberty.*

*There's the love of God is broader
Than the measures of man's mind;
And the heart of the Eternal
Is most wonderfully kind.*